

## АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

©2020 МИСЬКОВЕЦЬ Н. П.

УДК 338.1:639.2/.3  
JEL: Q10; Q22

### Миськовець Н. П. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку рибного господарства України

Метою статті є аналіз сучасного стану рибного господарства України в цілому та Рівненської області зокрема, з визначенням перспектив розвитку рибного господарства на найближчі роки. Наведено економічні показники роботи підприємств України, що здійснювали рибогосподарську діяльність, окрему увагу при цьому звернено на підприємства Рівненщини. Проаналізовано динаміку добування водних ресурсів протягом останніх десяти років (2008–2018 рр.), яка свідчить про суттєве зменшення виловів у країні (майже втричі). Крім того, починаючи з 2018 р., внесено зміни до переліку регіонів рибальського промислу. Досліджено, що добування водних біоресурсів у внутрішніх водних об'єктах за цей самий період має чітку тенденцію до зростання, що говорить про розвиток рибальства, рибицтва та аквакультури у внутрішніх водоймах. Проведено аналіз товарної структури експорту та імпорту товарів у цілому, серед інших виокремлено риб і ракоподібних, оцінено їх питому вагу в загальній структурі експорту/імпорту. Рекомендовано нарощувати внутрішні обсяги вирощування риби та інших водних живих ресурсів, щоб зменшити їхній імпорт в Україну. Проведено порівняльний аналіз виловів водних живих ресурсів у кожному регіоні України та визначено питому вагу кожного регіону, що здійснюють вилови. Виділено основні категорії водойм, у яких здійснюється рибицтво, – це штучні ставки, водосховища, озера; також аквакультура функціонує в акваріумах промислових обсягів. Розкрито наявні водні потужності для ведення рибицтва та розвитку аквакультури Рівненщини. Охарактеризовано найпотужніші рибні підприємства Рівненської області та наведено найпопулярніші види риб, які вони підрощують. Окреслено основні перспективи рибного господарства при впровадженні стратегії розвитку галузі рибного господарства на період до 2023 р. Наведено і негативний сценарій розвитку рибного господарства, якщо стратегія не буде прийнята та впроваджена в життя.

**Ключові слова:** підприємства, рибицтво, рибальство, аквакультура, водні живі ресурси, вилови, експорт, імпорт, перспективи.

**DOI:** <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-104-111>

**Рис.:** 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 11.

**Миськовець Наталія Петрівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, начальник відділу наукової діяльності та аспірантури, Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука (вул. Академіка Степана Дем'янчука, 4, Рівне, 33027, Україна)

**E-mail:** [natalia.pawluk77@gmail.com](mailto:natalia.pawluk77@gmail.com)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-7812-6346>

УДК 338.1:639.2/.3  
JEL: Q10; Q22

### Миськовець Н. П. Анализ современного состояния и перспективы развития рыбного хозяйства Украины

Целями статьи является анализ современного состояния рыбного хозяйства Украины в целом и Ровенской области в частности, а также определение перспектив развития рыбного хозяйства на ближайшие годы. Приведены экономические показатели работы предприятий Украины, которые осуществляли рыбохозяйственную деятельность, особое внимание при этом обращено на предприятия Ровенской области. Проанализирована динамика добычи водных ресурсов в течение последних десяти лет (2008–2018 гг.), которая свидетельствует о существенном уменьшении уловов в стране (почти втрое). Кроме того, начиная с 2018 г., внесены изменения в перечень регионов рыболовного промысла. Исследовано, что добыча водных биоресурсов во внутренних водных объектах за этот же период имеет четкую тенденцию к росту, что говорит о развитии рыболовства, рыбоводства и аквакультуры во внутренних водоемах. Проведен анализ товарной структуры экспорта и импорта товаров в целом, среди других выделены рыбы и ракообразные, оценен их удельный вес в общей структуре экспорта/импорта. Рекомендовано наращивать внутренние объемы выращивания рыбы и других водных живых ресурсов, чтобы уменьшить их импорт в Украину. Проведен сравнительный анализ уловов водных живых ресурсов в каждом регионе Украины и определен удельный вес каждого региона, осуществляющего уловы. Выделены основные категории водоемов, в которых осуществляется рыбоводство, – это искусственные пруды, водохранилища, озера; также аквакультура функционирует в аквариумах промышленных объемов. Раскрыты имеющиеся водные мощности для ведения рыбоводства и развития аквакультуры Ровенской области. Охарактеризованы мощные рыбные предприятия Ровенщины и приведены самые популярные виды рыб, которые они подращивают. Определены основные перспективы рыбного хозяйства при внедрении стратегии развития отрасли рыбного хозяйства на период до 2023 г. Приведен и негативный сценарий развития рыбного хозяйства, если стратегия не будет принята и внедрена в жизнь.

**Ключевые слова:** предприятия, рыбоводство, рыболовство, аквакультура, водные живые ресурсы, уловы, экспорт, импорт, перспективы.

**Рис.:** 2. **Табл.:** 3. **Библ.:** 11.

**Миськовець Наталія Петрівна** – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, начальник отдела научной деятельности и аспирантуры, Международный экономико-гуманитарный университет им. академика Степана Демьянчука (ул. Академика Степана Демьянчука, 4, Ровно, 33027, Украина)

**E-mail:** [natalia.pawluk77@gmail.com](mailto:natalia.pawluk77@gmail.com)

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-7812-6346>

UDC 338.1:639.2/.3  
JEL: Q10; Q22

### Mykovets N. P. Analyzing the Current Status and Prospects of Fishing Industry in Ukraine

The article is aimed at analyzing the current status of fishing industry in Ukraine in general and Rivne region in particular, as well as determining prospects for the development of fishing industry in the coming years. The economic performance indicators of Ukrainian enterprises, which carried out fishery activities, is provided, and the enterprises of Rivne region are paid special attention. The dynamics of water resources extraction during the last ten years (2008–2018) are analyzed, which shows a significant decrease in catches in the country (almost three times). Besides, starting from 2018, changes to the list of the fishing industry regions are made. It is examined that the extraction of water bioresources in the inland water facilities during the same period has a clear upward trend,

which indicates the development of fisheries, fish farming and aquaculture in the inland natural water reservoirs. The product structure of exports and imports of goods in general is analyzed; fish and crustaceans are allocated among others, and their proportion in the overall structure of exports/imports is assessed. It is recommended to increase domestic volumes of growing fish and other water living resources to reduce their imports to Ukraine. A comparative analysis of the catches of water living resources in each region of Ukraine is carried out and the proportion of each region carrying out catches is determined. The main categories of natural water reservoirs in which fish farming operates are artificial ponds, water storages, lakes; aquaculture also operates in the aquariums of industrial volumes. The available water capacities for fish farming and aquaculture development of Rivne region are covered. The powerful fishery enterprises of Rivne region are characterized and the most popular fish species bred there are provided. The main prospects of the fishing industry in the implementation of the fishing industry development strategy for the period up to 2023 are presented together with a negative scenario of the fishing industry development, if the strategy is not adopted and implemented.

**Keywords:** enterprises, fish farming, fishing, aquaculture, water living resources, catches, exports, imports, prospects.

**Fig.:** 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 11.

**Mysovets Natalia P.** – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Head of the Department of Scientific Work and Postgraduate Studies, International Economics and Humanities University Academician Stepan Demianchuk's Name (4 Akademik Stepan Demianchuk Str., Rivne, 33027, Ukraine)

**E-mail:** natalia.pawluk77@gmail.com

**ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-7812-6346>

**Р**ибне господарство – це частина продовольчого сектора України, яка повинна забезпечувати населення продуктами харчування білкового походження (у середньому в рибі міститься 8–27% білків). Окрім харчових властивостей, продукцію рибництва та рибальства використовують і в інших суміжних галузях, зокрема в медицині, косметології, тваринництві тощо. Останніми роками підприємства, що займаються рибництвом і рибальством, змушені припинити свою діяльність через низку негативних факторів, що відбуваються в країні.

В Україні розроблено безліч концепцій і стратегій розвитку галузей економіки країни, схвалено концепції та розроблено плани заходів щодо їх реалізації, проте, на жаль, досі не прийнята Стратегія розвитку галузі рибного господарства на період до 2023 року [1], яка є ключовою в надії на покращення стану рибного господарства та визначає вектори розвитку галузі та діяльності підприємств. Тільки стабільна та налагоджена робота підприємств створює потужність кожної окремої галузі та визначає її вагу в розвитку економіки України.

Реалії, проблеми та перспективи розвитку рибного господарства – це питання, що досліджуються багатьма відомими вченими, зокрема: Алимовим С. І., Гринжєвським М. В., Грициняком І. І., Муриною В. О., Сташишеним М. С., Вдовенко Н. М., Квашею С. М., Величко О. В. У працях зазначених науковців розглянуто стан виробництва рибної продукції, ефективність діяльності рибного господарства та перспективи розвитку рибних підприємств. Проте огляд наукової літератури і реальний стан функціонування рибогосподарського комплексу країни свідчить про необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Отже, метою статті є визначення сучасного стану та перспектив розвитку рибного господарства України.

Важливим показником економічного розвитку країни є наявність дрібних і потужних підприємств, які створюють основу для економічної стабільності та зростання країни і населення [2, с. 148]. На жаль, дуже важко виокремити рибогосподарські підприєм-

ства з даних, опублікованих Державною службою статистики за 2018 р., адже рибне господарство в статистичних матеріалах об'єднане під загальним розділом «Сільське, лісове та рибне господарство». Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, що займаються сільським, лісовим і рибним господарством, складають 14,2% підприємств від загального обсягу по країні, та 1,7% фізичних – осіб підприємців, які займаються в даних галузях. Це досить великий відсоток серед інших галузей, однак скільки саме підприємств у рибництві та рибальстві на рівні країни – невідомо.

Динаміка зростання, звичайно ж, є. Так, якщо говорити про економічні показники роботи підприємств Рівненської області, то вони зросли майже у два рази – з 11444,3 тис. грн у 2015 р. до 22598,5 тис. грн у 2017 р. (табл. 1).

На жаль, у даних статистичного бюлетеня «Добування водних біоресурсів» за 2018 р. [6] не наведені дані щодо економічних показників роботи підприємств, що здійснювали рибогосподарську діяльність.

Основним показником, який характеризує рибне господарство, є показник виловленої риби (табл. 2).

**А**наліз динаміки добування водних ресурсів протягом останніх десяти років (2008–2018 рр.) свідчать про суттєве зменшення виловів у цілому майже в три рази. Проте, слід враховувати зміни, які відбулися в країні та продовжують відбуватися (Антитерористична операція на сході України, окупація Криму, нестабільність гривні), що суттєво вплинули на рибне господарство. Особливо на рибальство, яке зосереджувалося в Чорному морі та інших акваторіях.

Протягом 2014–2018 рр. обсяг добування водних біоресурсів коливається та не має стійкої тенденції. У 2018 р. вилови порівняно із 2017 р. зменшилися на 6422,5 т. Водночас добування водних біоресурсів у внутрішніх водних об'єктах за цей самий період має чітку тенденцію до зростання. Так, у 2014 р. за рік виловили 39612 т, а вже у 2018 р. – 46819,8 т, що говорить про розвиток рибальства, рибництва та аква-

## Економічні показники роботи підприємств, що здійснювали рибогосподарську діяльність, тис. грн

Область	Обсяг продукції (робіт, послуг) рибного господарства (у фактичних цінах)		
	2015 р.	2016 р.	2017 р.
<b>Україна</b>	<b>972189,7</b>	<b>1079136,9</b>	<b>1426809,2</b>
Вінницька	30876,0	35827,2	36753,1
Волинська	27249,4	25909,1	32456,1
Дніпропетровська	17887,9	25245,9	44065,7
Донецька	62791,6	61673,5	82071,4
Житомирська	11958,7	9781,6	17286,4
Закарпатська	15684,6	38858,2	14894,5
Запорізька	159758,9	186301,3	178787,9
Івано-Франківська	21686,2	20768,4	24155,4
Київська	38659,4	41590,7	56524,6
Кіровоградська	30199,5	42795,8	50763,8
Луганська	...	4449,6	5673,4
Львівська	30144,7	33798,0	38087,2
Миколаївська	34838,2	38212,7	220693,1
Одеська	143162,0	145454,5	206168,1
Полтавська	11626,4	18162,9	13259,5
<b>Рівненська</b>	<b>11444,3</b>	<b>18599,6</b>	<b>22598,5</b>
Сумська	60149,6	59406,7	89751,8
Тернопільська	5198,6	8358,8	9196,7
Харківська	21396,8	20555,5	29113,5
Херсонська	58061,3	89401,9	89007,9
Хмельницька	9202,6	11811,0	18293,8
Черкаська	91465,8	89297,9	87347,9
Чернівецька	43284,2	30655,3	33360,6
Чернігівська	26624,1	19456,1	19477,7
м. Київ	...	2764,7	7020,6

Джерело: складено за даними [3–5].

культури у внутрішніх водоймах. Окрім того, починаючи з 2018 р. внесено зміни до переліку рибальських регіонів промислу.

Для стимулювання розвитку рибного господарства та налагодженої роботи підприємств з боку держави необхідно врегулювати нормативно-законодавчу базу та питання податкової та кредитної політики щодо рибогосподарських підприємств, які мають свої особливості в господарській діяльності, відмінні від сільськогосподарських підприємств.

Україна більш ніж на 70% у частині споживання риби та рибної продукції є імпортозалежною державою та потребує нарощування власного виробництва рибної продукції з метою гарантування продовольчої безпеки держави [1].

Протягом 2017–2018 рр. спостерігається нарощення обсягів експортованої продукції в грошовому еквіваленті (табл. 3). Що стосується рибництва, то

стійкої динаміки немає: звичайно, експорт зріс порівняно з 2015 і 2016 рр., але показників обсягів експортованої риби та ракоподібних у 2014 р. у грошовому еквіваленті не досягнуто. Падіння експорту в грошовому еквіваленті перш за все пов'язане з меншими обсягами виловленої риби та ракоподібних в Україні. В основному експорт водних біоресурсів здійснювався до таких країн, як Молдова, Данія, Німеччина, Грузія та Білорусь.

На жаль, в імпорті найбільшу питому вагу серед товарів сільського, лісового та рибного господарства займають риба та ракоподібні. Імпорт риби та ракоподібних перевищує експорт у 22 рази у 2018 р. Імпорт у 2018 р. на 45,4 млн дол. менше, ніж у 2014 р., що пов'язано з меншим споживанням риби в країні та нестабільністю гривні до курсу долара.

Щоб зменшити імпорт риби та ракоподібних, в Україні необхідно нарощувати внутрішні обсяги ви-

## Добування водних біоресурсів, т

Рік	Добування водних біоресурсів					У т. ч. риби
	усього	У т. ч. за видами водойм				
		у внутрішніх водних об'єктах	у виключній (морській) економічній зоні України	у виключних (морських) економічних зонах інших держав	у відкритому морі	
2008	244527	41229	55037	140705	7556	220543
2009	256853	42201	67314	147338	–	238600
2010	218681	38364	69725	110592	–	215017
2011	211182	37574	74870	98738	–	205285
2012	203926	41569	63454	98903	–	195490
2013	225802	45695	78848	96578	4681	216354
2014 <sup>1</sup>	91252	39612	22181	20263	9196	80958
2015 <sup>1</sup>	88552	38507	34205	к	к	73963
2016 <sup>1</sup>	88443	40754	40335	к	к	78490
2017 <sup>1</sup>	92645	42176	42520	к	к	81875
2018 <sup>1</sup>	Добування водних біоресурсів					У т. ч. риби
	усього	у т. ч. за рибальськими регіонами промислу				
		аквакультура	внутрішні водні об'єкти	інші регіони промислу		
	86222,5	13576,6	46819,8	25826,1	64737,9	

Примітки: <sup>1</sup> – дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Літера (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Джерело: складено за даними [7].

Таблиця 3

## Товарна структура експорту та імпорту риби та ракоподібних, млн дол.

№ з/п	Показник	Експорт					Імпорт				
		2014	2015	2016	2017	2018	Рік	2014	2015	2016	2017
1	У цілому товарів	53901,7	38127,1	36361,7	43264,7	47334,9	54428,7	37516,4	39249,7	49607,1	57187,5
2	Риба та ракоподібні	27,4	13,0	17,0	26,3	25,0	594,9	291,1	409,9	455,4	549,5
3	Питома вага риби та ракоподібних у загальній структурі експорт/імпорт	0,05	0,03	0,04	0,06	0,05	1,09	0,77	1,04	0,91	0,96

Джерело: складено за даними [8].

рощування риби та розвивати рибне господарство. А розвиток рибного господарства в кожному регіоні дозволить налагодити діяльність підприємств та нормалізує роботу рибницьких і рибальських підприємств країни.

Доцільно визначити питому вагу кожного регіону у виловах водних живих ресурсів (рис. 1). Найбіль-

шу питому вагу у виловах водних біоресурсів займає Запорізька (25,43%) та Одеська (25,12%) області. На жаль, внесок Рівненської області з вирощування та виловах риби по Україні складає менше 0,59% [1], хоча ще у 2015 р. цей показник дорівнював 1%, тобто вилови в регіоні зменшилися.

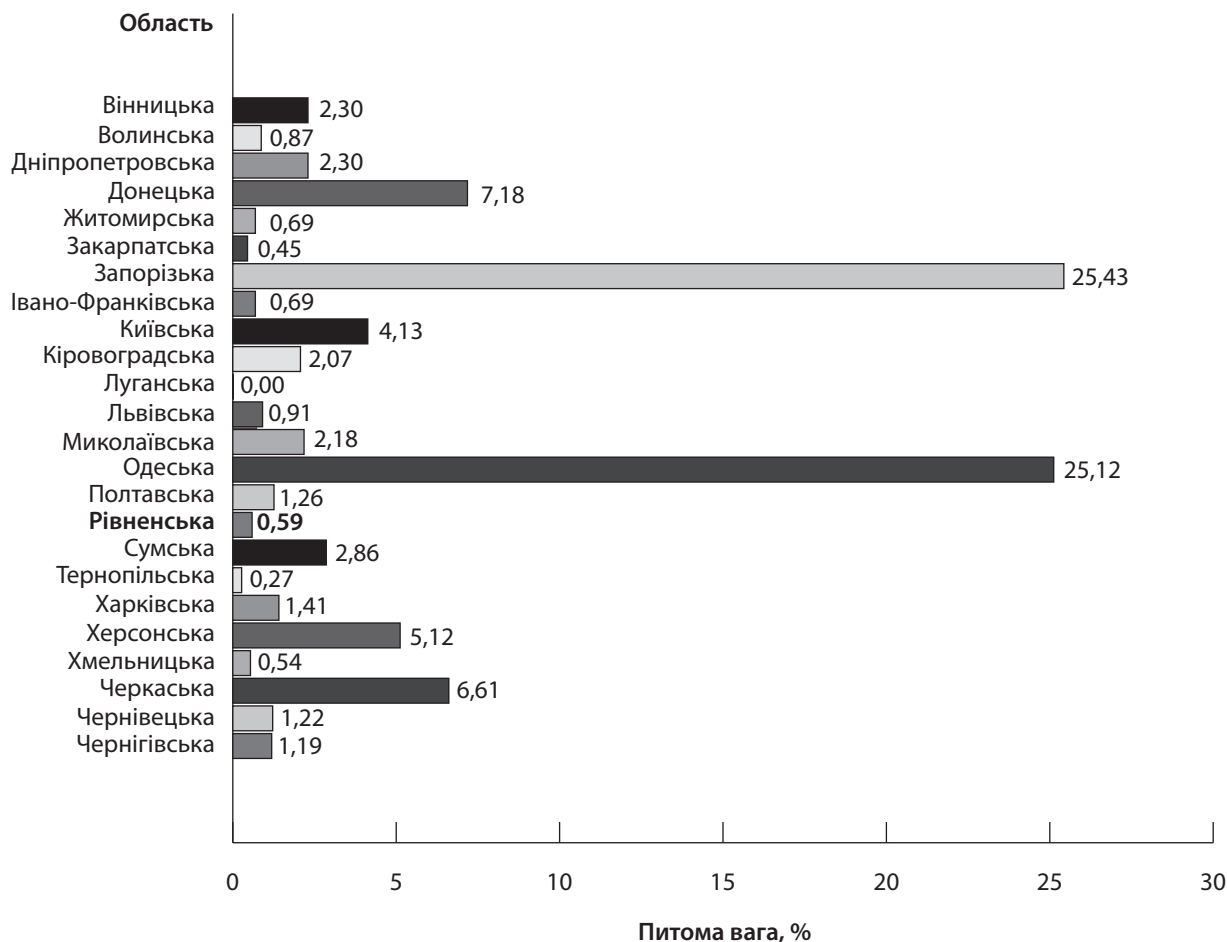


Рис. 1. Питома вага регіонів у добуванні водних біоресурсів

Джерело: складено за даними [6].

Основними користувачами водних акваторій і постачальниками свіжої та охолодженої риби в Рівненській області є підприємства, що займаються рибицтвом. Виробнича мета таких суб'єктів – вирощування та вилов риби у внутрішніх прісноводних водоймах, проте вони різняться між собою виробничими потужностями та виробничими циклами [10, с. 114]. Основні категорії водойм Рівненщини, котрі є цікавими об'єктами рибогосподарського використання, – це штучні ставки, водосховища та озера.

Рибна галузь Рівненщини представлена суб'єктами рибицтва, що ведуть свою діяльність за науково-біологічним обґрунтуванням (водні акваторії до 10 га), працюють у режимі спеціальних товарних рибних господарств, а також суб'єктами, що займаються аквакультурою – це переважно великі підприємства, господарства, що працюють за повним виробничим циклом відтворення [10, с. 114].

Станом на 2018 р. у Рівненській області нараховувалося 1688 ставків, які займали площу – 8509 га і акумулювали 93,372 млн м<sup>3</sup> води. В основному це невеликі за площею (від 10 до 30 га) водні об'єкти, що створені шляхом зарегулювання невеликих річок, їх приток різних порядків, а деколи з ґрунтовим чи

іригаційним живленням. Основна їх частина сконцентрована в центральній і південній частинах області. Значна кількість водних об'єктів на даний час використовується на умовах оренди для рибогосподарських потреб фізичними та юридичними особами [10, с. 81].

Рибогосподарське використання водойм області зосереджено на впровадженні типової технології тепловодного ставового рибицтва, переважно його екстенсивної та напівінтенсивної форм із залученням типової полікультури коропа та рослиноїдних риб. Також у структурі рибогосподарського освоєння водойм області є вирощування та відтворення у спеціалізованих господарствах райдувної форелі.

Промисловий вилов риби та інших водних біоресурсів на території Рівненської області у 2018 р. у рибогосподарських водних об'єктах не здійснювався, ліміти не встановлювалися [10, с. 81].

В області функціонує ряд спеціалізованих рибних господарств тепловодної та холодноводної аквакультури. До таких суб'єктів господарювання належать повносистемні товарні рибні господарства, риборозплідники та рибоводно-меліоративні станції, товарні рибні господарства. Повносистемні товарні рибні господарства здійснюють відтворення (при-



родне та штучне) молоді цінних видів риби, вирощують рибопосадковий матеріал для власних потреб і товарну рибу на реалізацію. У таких господарствах рибництво орієнтоване на отримання максимальної біопродукції з одиниці площі водних угідь за один вегетаційний сезон.

Структура культивованих гідробіонтів складає:

- ✦ у тепловодних господарствах: короп, білий товстолобик, строкатий товстолобик, гібрид товстолобиків, білий амур, щука, судак, сом європейський;
- ✦ у холодноводних господарствах: райдужна форель [10, с. 82].

Риборозплідники та рибоводно-меліоративні станції, які функціонують на території області, здійснюють природне або штучне відтворення в основному коропових видів риби і вирощування рибопосадкового матеріалу з метою його реалізації, хоча останніми роками рибоводно-меліоративні станції частково перепрофілювались і здійснюють вирощування товарної риби [10, с. 82].

Протягом 2018 р. суб'єктами аквакультури на території області експлуатувались 1770,8 га ставків, у яких було вирощено та виловлено: 5288,9 тис. екземплярів рибопосадкового матеріалу, 11402 млн личинок різних видів риби, 300 т товарної риби, що склало загальну рибопродуктивність по товарній рибі 247 кг/га (в нагульних ставках) та 123 кг/м<sup>3</sup> (в акваріумах). На вирощування такої кількості рибопродукції використано 813,9 т кормів та 52,2 т добрив, з них 46,3 т органічних [10, с. 82].

У 2018 р. на території області штучне розведення, вирощування та використання риби та інших водних біоресурсів у режимі СТРГ здійснювали 26 користувачів на водних об'єктах загальнодержавного значення загальною площею 616,33 га.

Вселення молоді водних біоресурсів здійснювалося протягом усього року, але переважна більшість користувачів здійснювали зариблення навесні та восени. Із 26 водойм, які використовуються під СТРГ, вселення було проведено у кількості 244,771 тис. екземплярів. Зариблення водних об'єктів здійснювалося відповідно до Режимів рибогосподарської експлуатації річниками і дворічками коропа та рослиноїдних риби [10, с. 83].

Вилів риби більшістю користувачів було розпочато восени у зв'язку з тим, що переважну більшість у виліві складають такі види риби, як короп і рослиноїдні риби далекосхідного фауністичного комплексу, які досягають товарної маси в умовах Полісся лише восени. Загальний вилів риби склав 179,32 т.

Найбільш вагомими суб'єктами аквакультури на Рівненщині є товарне рибне господарство ТОВ «Лаурсен Аквакультура», яке вирощує рибу в акваріумах загальною площею 622,6 м<sup>3</sup> (в основному це тиліяпія та кларієвий сом), за 2018 р. там було вирощено 76,8 т

риби. Наступним є повносистемне товарне рибне господарство ФГ «Вікторія», яке вирощує рибу за повним циклом. У господарстві розводять коропа, гібрида товстолобиків, білого амура, щуку. Третє місце посідає повносистемне товарне рибне господарство ТзОВ «СФГ «Джерела» – ним вирощено 48,1 т риби, зокрема короп, білий товстолобик, строкатий товстолобик, гібрид товстолобиків, білий амур, щука. Інші підприємства мають набагато гірші показники (рис. 2).

На жаль, підприємств в регіоні, що працюють за напрямком рибництво та аквакультура, небагато. Крім того, більшість з них ведуть екстенсивне підтримування риби, яке не має високої рибопродуктивності.

Розвиток рибного господарства можливий лише через налагоджену роботу підприємств, які можуть забезпечити безперервне надходження свіжої риби до населення, сприятимуть зайнятості населення здебільшого в сільській місцевості та зменшать імпорту риби, що дозволить збільшити ВВП країни в цілому та області зокрема.

Проаналізований проект стратегії розвитку галузі рибного господарства на період до 2023 р. дозволяє стверджувати, що вона спрямована на вирішення всіх проблемних моментів галузі [1].

Впровадження та виконання стратегії дозволять розв'язати ряд проблем, які нині є в рибному господарстві, зокрема:

- ✦ підвищення рибопродуктивності рибогосподарських водних об'єктів (їх частин), у тому числі їх зариблення;
- ✦ оновлення інфраструктури рибного господарства;
- ✦ екологізація галузі рибного господарства;
- ✦ попередження виникнення та боротьба з ННН-рибальством;
- ✦ підвищення соціальної відповідальності та культури рибальства і рибництва;
- ✦ впровадження комплексу заходів для посилення міжнародного співробітництва, пов'язаного з управлінням і сталим використанням водних біоресурсів;
- ✦ формування та реалізація державної політики у сфері рибного господарства відповідно до міжнародних зобов'язань України, рекомендацій Комітету рибного господарства продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) та кращих практик Європейського Союзу [1].

Саме тому завданням підприємців та державного сектора є виведення показників діяльності господарювання підприємств рибництва та рибальства на рівень, коли б вони мали прибутки, працівники – гідну зарплату, умови праці та відпочинку, а населення – свіжу та доступну рибу та рибну продукцію. Проте, якщо стратегія не буде прийнята та впроваджена в життя, можливий такий розвиток подій, що рибна га-

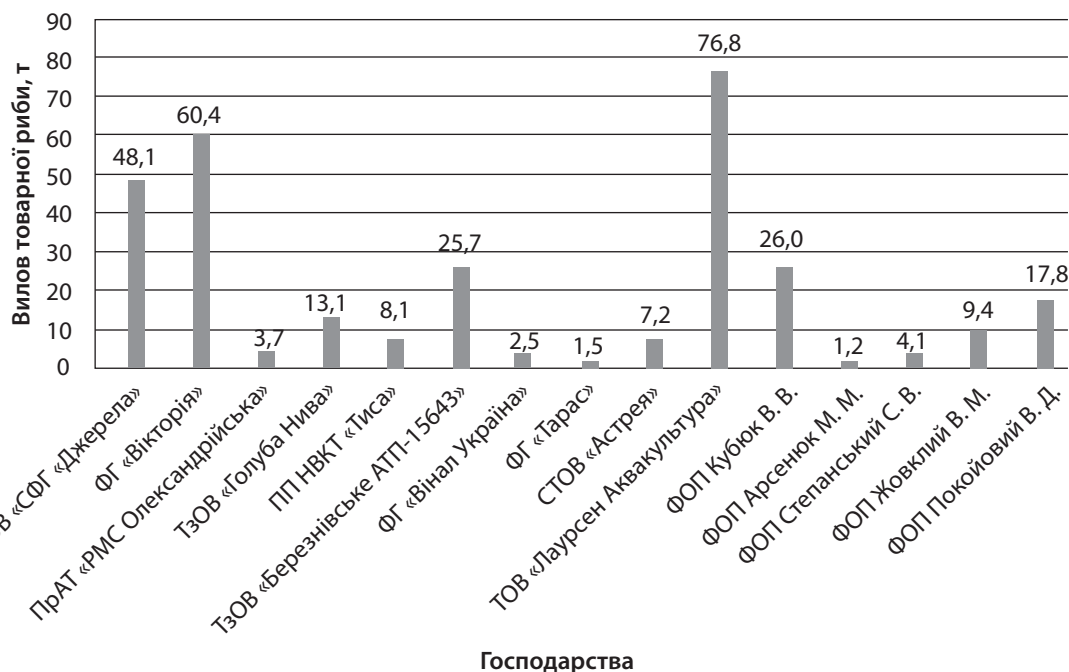


Рис. 2. Суб'єкти аквакультури Рівненщини станом на 2018 р.

Джерело: складено за даними [11].

лузь тільки лишиться підгалуззю та матиме мізерний вплив на розвиток економіки, а Україна на 90–100% стане імпортозалежною державою при величезній кількості водних об'єктів, придатних для ведення рибництва (аквакультури) та здійснення рибальства.

## ВИСНОВКИ

Економічні показники роботи підприємств, що здійснювали рибогосподарську діяльність, демонструють позитивну динаміку по Україні. Зокрема економічні показники роботи підприємств Рівненської області зросли майже у два рази – з 11444,3 тис. грн у 2015 р. до 22598,5 тис. грн у 2017 р. Аналіз динаміки добування водних ресурсів протягом останніх десяти років (2008–2018 рр.) свідчать про суттєве зменшення виловів у цілому майже в три рази. Протягом 2014–2018 років обсяг добування водних біоресурсів коливається та не має стійкої тенденції. У 2018 р. вилови порівняно із 2017 р. зменшилися на 6422,5 т. Водночас добування водних біоресурсів у внутрішніх водних об'єктах за цей самий період має чітку тенденцію до зростання. Так, у 2014 р. за рік виловили 39612 т, а у 2018 р. – 46819,8 т, що свідчить про розвиток рибальства, рибництва та аквакультури у внутрішніх водоймах.

Протягом 2017–2018 рр. спостерігається нарощення обсягів експортованої продукції в грошовому еквіваленті, проте це не стосується риби та ракоподібних. Падіння експорту в грошовому еквіваленті, перш за все, пов'язане з меншими обсягами виловленої риби та ракоподібних в Україні. На жаль, в імпорті найбільшу питому вагу серед товарів сільського, лісового та рибного господарства займають риба та

ракоподібні. Імпорт риби та ракоподібних у 2018 р. перевищує експорт у 22 рази. Імпорт у 2018 р. на 45,4 млн дол. менше, ніж у 2014 р., що пов'язано як з меншим споживанням риби в країні, так і з нестабільністю гривні до курсу долара.

Найбільшу питому вагу у виловах водних біоресурсів займає Запорізька (25,43%) та Одеська (25,12%) області. На жаль, внесок Рівненської області з вирощування та вилову риби по Україні складає менше 0,59%, хоча ще у 2015 р. дорівнював 1%.

Найбільш вагомими суб'єктами аквакультури на Рівненщині є: товарне рибне господарство ТОВ «Лаурсен Аквакультура», повносистемні товарні рибні господарства ФГ «Вікторія» і ТзОВ «СФГ «Джерела». На жаль, підприємств у регіоні, що працюють за напрямком рибництва та аквакультура, небагато. Крім того, більшість з них веде екстенсивне підтримування риби, яке не має високої рибпродуктивності.

Великі надії підприємці рибної галузі покладають на реалізацію Стратегії розвитку галузі рибного господарства на період до 2023 року, яка б суттєво вплинула на вирішення проблемних моментів галузі. ■

## ЛІТЕРАТУРА

1. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2023 року» від 19.03.2019 р. URL: [http://kv.darg.gov.ua/\\_projekt\\_rozporjadzhennja\\_0\\_0\\_0\\_652\\_1.html](http://kv.darg.gov.ua/_projekt_rozporjadzhennja_0_0_0_652_1.html)
2. Миськовець Н. П., Сазонець О. М., Макроекономічний аналіз екосистемного підприємництва. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 147–152. URL: [https://www.business-inform.net/export\\_pdf/business-inform-2017-1\\_0-pages-147\\_152.pdf](https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-1_0-pages-147_152.pdf)

3. Статистичний бюлетень «Добування водних біоресурсів» за 2015 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 30 с.
4. Статистичний бюлетень «Добування водних біоресурсів» за 2016 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 33 с.
5. Статистичний бюлетень «Добування водних біоресурсів» за 2017 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 29 с.
6. Статистичний бюлетень «Добування водних біоресурсів» за 2018 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2019. 33 с.
7. Добування водних біоресурсів / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. URL: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tztt/tztt\\_u/tztt0818\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tztt/tztt_u/tztt0818_u.htm)
9. Миськовець Н. П. Розвиток екосистемного корпоративного підприємництва на основі вимог ФАО : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Рівне, 2017. 23 с.
10. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2018 році / Департамент екології та природних ресурсів Рівненської облдержадміністрації. Рівне, 2019. 241 с.
11. Аналітична довідка Управління Державного агентства рибного господарства у Рівненській області за 2018 рік.

#### REFERENCES

*Analitychna dovidka Upravlinnia Derzhavnoho ahentstva rybnoho hospodarstva u Rivnenskkii oblasti za 2018 rik* [Analytical Reference of the Office of the State Agency for Fisheries in Rivne Region for 2018].  
 "Dobuvannia vodnykh bioresursiv" [Extraction of Aquatic Bioresources]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

*Dopovid pro stan navkolyshnyoho pryrodnoho seredovyshcha v Rivnenskkii oblasti u 2018 rotsi* [Report on the State of the Environment in Rivne Region in 2018]. Rivne: Departament ekolohii ta pryrodnikh resursiv Rivnenskoï oblderzhadministratsii, 2019.

[Legal Act of Ukraine] (2019). [http://kv.darg.gov.ua/\\_projekt\\_rozporjadzhennja\\_0\\_0\\_0\\_652\\_1.html](http://kv.darg.gov.ua/_projekt_rozporjadzhennja_0_0_0_652_1.html)

Myskovets, N. P. "Rozvytok ekosystemnoho korporatyvnoho pidpriemnytstva na osnovi vymoh FAO" [Development of Ecosystem Corporate Entrepreneurship Based on FAO Requirements]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04*, 2017.

Myskovets, N. P. Sazonets O. M. "Makroekonomichnyi analiz ekosystemnoho pidpriemnytstva" [The Macroeconomic Analysis of the Ecosystem-Based Entrepreneurship]. *Biznes Inform*. 2017. [https://www.businessinform.net/export\\_pdf/business-inform-2017-1\\_0-pages-147\\_152.pdf](https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2017-1_0-pages-147_152.pdf)

*Statystychnyi biuleten «Dobuvannia vodnykh bioresursiv» za 2015 rik* [Statistical Bulletin "Extraction of Aquatic Bioresources" for 2015]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016.

*Statystychnyi biuleten «Dobuvannia vodnykh bioresursiv» za 2016 rik* [Statistical Bulletin "Extraction of Aquatic Bioresources" for 2016]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017.

*Statystychnyi biuleten «Dobuvannia vodnykh bioresursiv» za 2017 rik* [Statistical Bulletin "Extraction of Aquatic Bioresources" for 2017]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

*Statystychnyi biuleten «Dobuvannia vodnykh bioresursiv» za 2018 rik* [Statistical Bulletin "Extraction of Aquatic Bioresources" for 2018]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2019.

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy" [Commodity Structure of Ukraine's Foreign Trade]. [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tztt/tztt\\_u/tztt0818\\_u.htm](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/tztt/tztt_u/tztt0818_u.htm)